

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1178140/6

בבית הדין הרבני האזורי חיפה

לפני כבוד הדיינים:

הרב אברהם מאיר שלוש – ראב"ד, הרב אפרים בוגרד, הרב בן ציון טופיק

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אלי אלון)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד רון נחשון)

הנדון: הפסד כתובה במי שהגישה נגד בעלה תלונות שווא במשטרה

פסק דין

בפני ביה"ד תביעת אשה לכתובתה.

הצדדים נישאו זל"ז כדמו"י בשנת 2015 ולהם ילד משותף. לאישה אלו נישואין שניים ולאיש נישואין ראשונים.

הצדדים התגרשו זמ"ז בתאריך ט' בטבת תשע"ט (17.12.18).

טענות התובעת

במסגרת ההליך גוללה האישה בפני בית הדין את סיבלה. לדבריה, נקלעה שלא באשמתה לדיכאון לידה, התינוק שנולד נאלץ לעבור ניתוח כבר עם היוולדו, משום כך הלך המשבר והתעצם. היא הפכה לדיכאנית-חרדתית עם פחדים כפייתיים לבריאות התינוק, בעקבות כך שמרה על היגיינה וסטריליות בכל הנוגע לתינוק. כיום, ברוך השם, לאחר טיפול תרופתי, שגם הוא כבר הופסק, חל שיפור במצבה והיא חזרה לבריאות איתנה.

לטענתה, לא זאת בלבד שהנתבע לא תמך בה בתקופה הקשה, אלא אף נטש אותה, בגד בה עם אישה אחרת שהיכירה עוד בהיותם בגיל הנעורים, עבר להתגרר איתה בעודו נשוי לה ומאוחר יותר הביא עמה ילדה לעולם.

עוד נטען בדיון על אירוע של אלימות שהושמט בסיכומי הנתבעת.

טענות הנתבע

מאידך גיסא, מגולל האיש בפני הבית דין בהרחבה ובפירוט את סיבלו המתמשך. מצבה הנפשי של האישה, פחדיה הקיצוניים מחיידקים שהיו כה חריפים כך שפגעו בשגרת היום-יום, עקשנותה שיתקלח כל אימת שנגע בפח האשפה לפני שגיע בבנו, ואם לא, הייתה מאבדת עשתונות בצעקות היסטריות, לכן תמיד מילא את בקשתה. לדבריו, כל יציאה לבילוי הפכה לסיוט.

האישה כלל לא נטלה חלק בהיבטים רבים ובסיסיים של ניהול משק הבית, לרבות סידור הבית, בישול, שטיפת כלים וכביסה, ומאידך פיקחה עליו בביקורת שיפוטית בעת שביצע זאת, כל זה מתוך חרדה מחיידקים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הנתבע פקפק בטענת האישה אודות מצבה הנפשי, ולטענתו "ניתן לקבוע באופן מוחלט כי האישה הפכה את קשייה 'כקרדום לחפור בו' עד כדי התעללות של ממש" (סעיף 8.3 בסיכומי הנתבע). לדבריו לא קיימו יחסים שנתיים. האישה הטיחה בו פעמים רבות על רצונה להתגרש והוא ניסה להציל את התא המשפחתי והציע לפנות לטיפול זוגי, אך נתקל בסירוב מצידה. לטענתו, האשה הגישה נגדו תלונת שווא למשטרה והוא הורחק למשך 14 יום מביתו. לדבריו האישה עשתה זאת לאחר שגמלה בליבה החלטה סופית להתגרש (סעיף 3.1 בסיכומי הנתבע). רק לאחר שנפתח תיק ישוב הסכסוך, התקיים מפגש אישי משמעותי בינו לבין בת זוגו הנוכחית, זאת בעת שכבר היה ברור שפני בני הזוג בוודאות לגירושין.

דיון והכרעה

בפתח הדיון נאמר בצורה ברורה - התרשמות ביה"ד כי אין כל ספק כי התובעת אכן נקלעה לדיכאון אחר הלידה. מהתיאורים שעלו בפני בית הדין אי אפשר שלא להתרשם ממצבה הנפשי של האישה בשעת מעשה ומחרדתה הקיצונית מחיידקים, ובפרט שמצבה נתמך על ידי רופא מומחה בתחומו שטיפל בה בשעת מעשה.

בית הדין אינו מקבל את הטלת הספק של הנתבע בעובדה זו, ומוטב שטענתו זו לא הייתה נטענת.

אי לכך כיון שמצבה הנפשי ככול מחלה שעל זה נאמר 'נסתחפה שדהו', ולכן היה מקום לומר כי הנתבע חייב בכתובתה.

מחובתינו לבאר בהקדם:

כאשר בית הדין דן במקרים הבאים לפניו, עליו לדון על פי הכלל החשוב כי **המעשה הוא העיקר ולא הכוונה, ואין לדיין אלא מה שעניו ראות.**

אם נעשו מעשים לא ראויים שגרמו לגירושין, גם אם נעשו על רקע מצב נפשי לא פשוט, או מתוך כוונה טובה, אין בכך כדי לגרוע מאחריותו של העושה מעשים אלו לגירושין שבאו בעקבות מעשיו, וידוע המאמר (בתחילת ספר 'הכוזרי') "**כוונתך רצויה אבל מעשיך אינם רצויים**".

טענת האישה כי בעלה לא עמד לימינה ולא תמך בה במצוקתה - לא נתמכה בבדל ראיה, ואדרבה בסיכומי התובע הובא חילופי דברים בשעת מעשה המוכיחים להיפך:

[א':] נראה לך שזה קל לי כל התקופה הזו. אין לנו בכלל יחסים. אני ויתרתי על נסיעות להוריי. אני היחיד שדואג לבית. אנחנו עושים רק מה שאת רוצה. אני צריך להתחשב בכל דבר אפילו אם הוא לא הגיוני. איפה את בשבילי בכל התקופה הזו?

[ש':] זה דיכאון אחרי לידה! ואם אין תמיכה מהאדם שצריך הכי הכי לתמוך, המצב לא ישתפר.

[א':] זה כל כך פוגע שאת אומרת שאני לא תומך בך שאין לך מושג. זה פשוט אגואיסטיות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

[ש']: אוקיי, אתה תומך רק אחרי שאתה רב ומתווכח.

[א']: על מה אני מתווכח ? !

[ש']: על הכל ! הכל הכל.

[א']: תני דוגמא.

[ש']: לא עולה לי עכשיו.

בהודעה הזאת מודה הנתבעת כי בעלה תומך בה, אלא שלטענתה הוא עושה זאת רק אחרי ריב וויכוח, אולם אינה זוכרת על ויכוח כל שהוא, ואם הדברים היו 'כזעקתה' לבטח הייתה מטיבה לזכור אי אלו דוגמאות.

מעבר לכך, הנתבעת הוכיח מחילופי הודעות בין הצדדים, כי חמישה חדשים לפני פתיחת תיק ישוב הסכסוך, ואף לאחר מכן, הנתבעת הטיחה בו כי רצונה להתגרש. הוא מצידו הפציר בה לפנות לטיפול זוגי, אך היא סירבה לכך בכל תוקף.

ובפרט בכתב ההגנה לתביעת הגירושין מוכח כי האישה חפצה בכל מאודה בגירושין כפי שכתבה:

"האישה תיטען כי מסכת חייה עם הבעל הינה רצופה אכזבות ו"גבה טורא ביניהם" אין כל סיכוי לשלום בית של אמת.

8. כל ניסיונות האישה לשלום בית של אמת עלו על שרטון וגמלה ההחלטה מצד האישה להביא את נישואיה האומללים לאישה, לסיום."

הפסד כתובה במי שהגישה נגד בעלה תלונות שווא במשטרה

טעם נוסף לפיו יש לדון אם האשה הפסידה את כתובתה – הוא מפני שהאשה התלוננה במשטרה כנגד בעלה בגין אלימות.

בפני בית הדין הוצג מסמך מהמשטרה לפיו 'לאחר עיון מחודש בתיק' התיק נסגר 'בהעדר אשמה פלילית'. זאת כנראה הסיבה כי בניגוד לדיונים, בסיכומי האישה לא הוזכר אירוע הזה.

הטחת אשמה ותלונת שווא המסבכת את נשוא התלונה בפלילים ומרחיקה אותו מהבית הינה חציית קו אדום שלא יכול להתקבל על הדעת, ובפרט בין בני זוג, תהיה מערכת היחסים ביניהם אשר תהיה.

ואם כן יש לדון האם הגשת תלונת שווא במשטרה על ידי האישה גורמת להפסד הכתובה.

כתב הרמ"א בשולחן ערוך אבן העזר סי' קטז סעיף ד':

"ואשה שגזמה לבעלה, שרצונה להשכיר עליו כותים להורגו, אם יעשה לה דבר, מקרי עוברת על דת".

מקור דברי הרמ"א הוא (כפי שמצוין ברמ"א שם), מהגהות מיימוניות בפרק כד מהלכות אישות אות ד', וז"ל:

"ועוד, אחרי שהביאה ריק אחד רוצח על בעלה לגזמו אם יעשה לה דבר, וגיוזם לו להרגו, לא גרע ממקללת יולדיו בפניו לאבא שאול, והלכתא כוותיה, כל שכן הכא דמגזמה לו להרגו".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכבר העירו האחרונים שדברי הגהות מיימוניות ודברי הרמ"א אינם שווים, כי נדון הגהות מיימוניות במקרה שהאשה הביאה ריק אחד רוצה, וגזם, היינו שהאשה איימה שתשכור עכו"ם להורגו אך עדיין לא שכרה אותו, וסובר הרמ"א שאין לחלק ולהבדיל בדבר, וגם אם עדיין לא הביאה את העכו"ם לא גרע ממקללת, כלשון הגהות מיימוניות. דהיינו, שהמאיימת על בעלה בהריגה נלמד בקל וחומר ממקללת והיא נקראת "עוברת על דת". ולמרות שהשאלה בה דן בהגהות מיימוניות הייתה באישה שכבר הביאה את העכו"ם, מטעמו של הגהות מיימוניות למד הרמ"א את דינו. ואם כן, בנידון דידן, שהאשה איימה על בעלה, לכאורה מפסידה את כתובתה כדין עוברת על דת.

אך לכאורה בדין זה, המאיימת על בעלה אם נקראת עוברת על דת, מצינו מחלוקת. מדברי הרשב"א נראה שהוא סובר שאין היא נקראת עוברת על דת.

הרשב"א בתשובה (חלק א' סי' תקעא, חלק מתשובה זו הובאה בבית יוסף אבן העזר סי' קטו) נשאל:

"כי מרת ארלוגה מתקוטטת על בעלה רבי יונה, ומתוך הקטטה פרצה ויצאה לשוק, ואמרה בקול רם לבעלה שהיה מין, ושראתה אותו מקלל עם עבדו, ופעם אחת עם בנו [...] ויצאה בשוק וצעקה על זה בפני גויים וישראלים רבים, ומתוך כך פרעה ראשה ונתגלו זרועותיה, וקצת תחת זרועותיה, וגם שכרה גוי אחד, לילך לפני השלטון, כדי לשרוף בעלה מפני זה, ושכן דנו אותה כעוברת על דת משה ויהודית, מפני שגילתה ראשה וזרועותיה".

הרי שהשאלה אם היא נקראת עוברת על דת, לא הייתה אלא משום שגילתה ראשה וזרועותיה, ואילו משום שאיימה על בעלה ושכרה גוי לילך לפני השלטון כדי לשרוף אותו, לא נאמר ולא נזכר כלל, שהיא עוברת על דת.

ובתשובה לשאלה זו השיב הרשב"א:

"וכן במה שבא לחייבה לצאת שלא בכתובה, מדין עוברת על דת משה ויהודית, בשפרעה ראשה וקצת זרועותיה [...] שלא אמרו אלא ברגילה בכך, אבל אם גילתה ופרעה ראשה באקראי [...] ודאי לא הפסידה כתובתה [...] ועוד שבשעת הכעס היה, ובשעת הכעס הרי היא כעושה ואין השם ומצוותיו כנגדו באותה שעה, כמו שאמרו בנדרים, שהכועס, אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו".

והיינו שגם הרשב"א בדעה זו, שבגלל איומה לשרוף את בעלה, אינה נקראת עוברת על דת, כי הרי לא הזכיר ולא דן בזה כלל. אם כן נמצא שיש מחלוקת בדבר, אם המאיימת על בעלה נקראת עוברת על דת.

וכן מבואר גם בשו"ת נודע ביהודה (תניינא חלק אבן העזר סי' פט):

"ומה ששאל שהאיש טען שאשתו הוציאה עליו קול, שמזנה עם זכרים במשכב זכור, ומחמת זה טוען שהפסידה כתובתה [...] ורוצה לדמות למה שהובא בהגהות מיימוניות בפרק כ"ד מהלכות אישות [...] וכן פסק הרמ"א בסימן קט"ו בהג"ה, שהיא נקראת עוברת על דת. אין הנידון דומה, כי שם הביאה רוצח לגזם, וכן רמ"א כותב שרוצה לשכור כותים להורגו, אבל זו, אף אם אמרה על בעלה שעובר עבירה זו, לא אמרה שרצונה להביאו במשפט הערכאות על זה, לגרום להורגו".

הרי מפורש בדבריו, כי אילו אמרה האישה שרצונה להביאו במשפט הערכאות, הרי היא עוברת על דת, לשיטת הגהות מיימוניות. ואילו הרשב"א, הדין במקרה כזה ממש, ובאופן יותר

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חמור, שלא רק אמרה שרצונה להביאו במשפט הערכאות על זה לגרום להורגו, וכדברי הנודע ביהודה הנ"ל, אלא כבר שכרה גוי לילך לפני השלטון, בכל זאת אינה נעשית עוברת על דת על ידי זה כנ"ל.

ובשו"ת משנה שכיר (חלק א' סי' עד) כתב כי אין מחלוקת בין הרשב"א והגהות מיימוניות, וגם הרשב"א מודה שהמאימת על בעלה להורגו הרי היא עוברת על דת. אלא שהעובדה עליה דן הרשב"א הייתה ש"האשה התקוטטה עם בעלה ומתוך הקטטה פרצה ויצאה לשוק", ולכן אין לדונה כעוברת על דת על דבריה היום, הואיל והיה זה מתוך קטטה וכעס, בעידנא דריתחא ובשעת מריבה עם הבעל ואין היא אחראית על דבריה. אך אף כי פשוט היה גם לשואל שבגלל דבריה ואיומיה כלפי הבעל בשעת כעס אינה נעשית עוברת על דת, שאל השואל מה הדין בגילתה ופרעה את ראשה, שפעולה זאת אינה כלפי הבעל, ועל זה השיב הרשב"א, כי הואיל ועשתה מתוך כעס, אף שפעולה זו אינה כלפי הבעל, אינה נעשית עוברת על דת, כי בשעת הכעס אין השם ומצוותיו לנגד עיניה.

ולפי זה אישה המאימת על בעלה שלא בשעת כעס וקטטה, דינה עוברת על דת אליבא דכולי עלמא גם לדעת הרשב"א, כפי שנתבאר, ולכן הביא הרמ"א דברי הגהות מיימוניות ללא חולק.

בספר שורת הדין (חלק ט' עמ' קמה ואילך) כתב ליישב בדרך אחרת שלא תהיה מחלוקת בין הרשב"א והגהות מיימוניות הנ"ל. ובהקדים קושיית הבית יוסף באבן העזר סי' קטו על דברי הרשב"א הנ"ל, וזה לשונו:

"ואיני יודע למה לא טען עליה מטעם דעוברת על דת לא הפסידה כתובתה כדלקמן".

אך בשו"ת מהר"י הלוי (לרבינו יצחק הלוי, אחיו ורבו של בעל הט"ז) סי' לט כתב:

"ופשיטא שהפסידה כתובתה, כמו שכתב מהרא"י בתרומת הדשן סי' רמב, והביאו בית יוסף סי' קטו, דברגילה בכך, הפסידה כתובתה, אף בלי התראה. ונראה לענ"ד להוכיח כן מדברי הרשב"א בשו"ת סי' תקעא, שכתב, אשה אחת נתקוטטה עם בעלה [...] והקשה בית יוסף סי' קטו [...] ולפי מה שכתבתי לא קשיא מידי, דלא אמרו צריכה התראה, אלא בעברה פעם אחת בלבד, אבל אם הייתה רגילה בכך אינה צריכה התראה, והא גופיה קמ"ל הרשב"א, שהרגילה בכך אינה צריכה התראה".

בדרך זו של מהר"י הלוי הלך גם בספר בית מאיר (אבן העזר סי' קטו סעיף ד'), שכתב ליישב קושיית הבית יוסף על הרשב"א, והביא דברי תרומת הדשן אשר הובאו בספר מהר"י הלוי (ע"ש מה שכתב בביאור דברי תרומת הדשן. ועיין עוד ברמ"א בסי' קטו סוף סעיף ד'), ובהמשך הדברים כתב וזה לשונו:

"ועל פי דברי תרומת הדשן שרוצה להוציא מן הסוגיא דברגילה אין צריך התראה, היה אפשר ליישב הרשב"א בפשוט [...] וכן מה שבאו לחייבה לצאת שלא בכתובה מדין עוברת על דת, זה אינו, שלא אמרו אלא ברגילה, אבל באקראי ודאי לא הפסידה, ויש לומר דהכי קאמר, בפעם אחד הוא ודאי דלא הפסידה בלא התראה. מה שאין כן ברגילה, מסופק, כדמסופק התרומת הדשן, ואולם דברי הדרכי משה שהיה שם התראה, לא נראה כלל מן העניין".

ובבית מאיר שם, הביא בהמשך הדברים גם דברי מהר"י הלוי הנ"ל, ועיין שם מה שכתב בזה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ולפי דבריהם, דברי הרשב"א הנ"ל נאמרו באופן שלא הייתה התראה, ובכל זאת, אילו הייתה רגילה בכך מפסידה כתובתה גם בלי התראה (ולדברי מהר"י הלוי ודאי, ולבית מאיר – ספק) כדעת תרומת הדשן.

ויש לעיין בעיקר דברי תרומת הדשן הנ"ל, שאם רגילה אינה צריכה התראה, אם זו הלכה בכל עוברת על דת, שאינה צריכה התראה אלא אם עברה פעם אחת, אבל ברגילה בכך מפסידה כתובתה גם בלי התראה, או שדבריו לא נאמרו אלא בעוברת על דת מחמת פריצות, אבל שאר עוברת על דת צריכה התראה אפילו רגילה בכך.

ובפשטות משמע שדברי התרומת הדשן הנ"ל אינם בכל עוברת על דת, אלא רק במקום פריצות, וכך נראה מדבריו בסי' רמב, שכתב:

"דמטעמא דהתראה משום פריצותא וחציפותא [...] כל היכא דאיכא פריצותא יתירא, נשארית הסברא דלא בעי התראה".

ועיין שם בתשובה הנ"ל, שהדגיש כמה פעמים, שאם יש פריצות יתירה לא צריך התראה.

ולפי זה, אישה המאיימת על בעלה, שהיא עוברת על דת, אין כל הבדל בין אם איימה פעם אחת, לבין איימה כמה פעמים שרגילה בכך, וגם אם רגילה לאיים לא הפסידה כתובתה בלי התראה.

ועיין עוד בשו"ת "דברי מלכיא"ל" (חלק שלישי סי' קמה) הדין בעניין מקללת בעלה שכתב וז"ל:

"ואף על פי שכתב התרומת הדשן [...] דברגילה בכך אין צריך התראה, היינו רק בעוברת על דת דהוי משום פריצות [...] אבל גבי מקללת יולדיו אין שייך לזה".

הרי שבמקללת, אפילו אם רגילה בכך, צריכה התראה. ואם כן הוא הדין במאיימת על בעלה, שצריכה התראה אפילו רגילה בכך, כי הלכה זו שהמאיימת על בעלה נקראת עוברת על דת הרי נלמדת מדין מקללת, כמבואר בדברי הגהות מיימוניות שהבאנו לעיל, ועיין בביאור הגר"א סי' קטו ס"ק קי"ח, ואם כן צריכה התראה אפילו ברגילה כמו מקללת, כפי שנתבאר.

ולפי הנ"ל מבואר למה לא כתב הרשב"א שהיא עוברת על דת מחמת שאימה על בעלה, שהרי לא התרו בה, ובלי התראה אינה מפסדת כתובה. אלא שבזה שגילתה זרועותיה הוסיף הרשב"א שלא הייתה רגילה בכך, והיינו שברגילה בכך מפסידה כתובתה גם בלי התראה, אבל בגלל שאימה, הרי אפילו אילו הייתה רגילה בכך, גם כן לא הפסידה כתובתה בלי התראה, ולכן לא הזכיר הרשב"א את זה כלל. אך בעיקר הדין, גם הרשב"א מודה שהמאיימת על בעלה נקראת עוברת על דת.

אולם נראה, למרות שמאיימת נלמד בקל וחומר ממקללת, בכל זאת אין דיניהם שווים, וגם באופן שמקללת אינה נקראת עוברת על דת משום שלא קיללה בחינם אלא כתוצאה מצער גדול שבעלה ציערה, בכל זאת מאיימת, אפילו אם האיום היה כתוצאה מצער גדול, הרי היא עוברת על דת, ואין כאן "דיו לבא מן הדין להיות כנדון". ומוכן הדבר שיש הבדל בין מקללת ובין מאיימת. ואם במקללת אנו אומרים "אין אדם נתפס על צערו", אין לומר זאת על המאיימת, שאיום הוא דבר חמור ביותר. וברור הוא כי כל אישה שהגיעה למצב זה, לאיים על בעלה להורגו, אינה עושה כן מתוך שלווה ונחת, אלא מתוך התמרמרות, ועל זה נאמר שהיא עוברת על דת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והדברים מדויקים מלשון ההגהות מימוניות "כל שכן הבא שמגזמת לו להורגו", כלומר שמגזמת חמורה ממקללת.

ואם נלך בדרך זו, אפשר לומר (שלא כמו שכתוב לעיל) שאמנם במקללת, אפילו רגילה בכך צריכה התראה, אבל במאימת על בעלה שחמורה ממקללת אם רגילה בכך אינה צריכה התראה, לשיטות שהובאו לעיל (ודלא כהח"מ בסי' קטו ס"ק יא). ומעשה כזה נכלל בכלל 'פריצותא' וחציפותא'.

וכעין זה כתב בשו"ת משנה שכיר (סי' עד) וזה לשונו:

"הרמ"א שכתב דגזמה, סתם דבריו, ולא כתב דצריך להיות רגילה בכך, ותיכף אחרי זה כתב אשה שרגילה להתייחד בין עכו"ם ועי"ש וכו' ומדייק וכתב בדין שאחרי זה 'רגילה' ולא כתב גם גבי גזמה כן, משמע בהדיא דס"ל דגבי הגזמה לא בעינן רגילה".

והנה הסכימו כל האחרונים (שו"ת משנה שכיר סי' עד, לבושי מרדכי חלק ב' סי' י', שו"ת מנחת אלעזר סי' עה, שו"ת מהרש"ם חלק ז' סי' קנט, שו"ת בית אבי חלק ב' סי' קלז, שו"ת להורות נתן חלק י' סי' פד-פו) שכל אישה המוסרת את בעלה בעניינים פלילים הקשורים בעונש מאסר או ממון – דינה כדין עוברת על דת.

ומדברי המהרש"ם ושו"ת בית אבי משמע שמלשונה בפועל אין צורך בהתראה, דדינה כעוברת על דת גם ללא התראה. וראה בספר במעגלי צדק חלק ב' סי' ה'.

ואפשר לומר שעיקר הטעם שעוברת על דת יוצאת בלא כתובה אינו בגלל מעשה עבירה שעשתה האשה, כמו שכתב ברא"ש בפרק המדיר בכתובות "דעוברת הדת לא מקרי אלא במכשלת את בעלה, אבל אם הייתה עוברת בשאר עבירות, כגון שהיא אכלה דבר איסור, לא הפסידה כתובתה", ועיין גם במשנה למלך (פרק ב' מהלכות סוטה הלכה א'), נמצא שעוברת על דת יוצאת בלא כתובה - רק באופן שעל ידי מעשה העבירה שעברה היא גורמת להפרעה ולקלקול בחיי המשפחה התקינים בינה לבין בעלה.

וראה בפד"ר חלק א' (עמ' 334-339 פסק דין של הגאונים רבי יעקב עדס, רבי יוסף שלום אלישיב, רבי בצלאל זולטי זצ"ל) שדנו בתביעת הבעל לגירושין בטענה כי אשתו שפכה עליו תמצית חמצן כדי להורגו או לעוורו, שכתבו שיוצאת בלא כתובה, אף על פי שעוברת על דת לא מפסידה כתובתה אלא לאחר התראה כנפסק בשו"ע אבן העזר סי' קטו ס"ד ובמקרה שלפניהם לא היתרו בה, בכל זאת פסקו ע"פ תשו' שבות יעקב שהפסידה כתובה בלא התראה, הובאו דבריו בפתחי תשובה בסי' קטו ס"ק יא:

"דאפילו נימא דכל עוברת על דת צריכה התראה, מכל מקום משמשתו נדה שהוא דבר הידוע לכל הנשים, אפילו שהיא עם הארץ גמורה, מכל מקום בשעת נישואין לומדים עמם קרובים ושכנים כיצד תיזהר בנדתה, שוב אינה צריכה התראה אחרת בשעת מעשה [...] אף על גב דבתשובת הרשב"א סי' תק"ס משמע במשמשתו נדה בעי התראה, היינו דאזיל לשיטתו שם שפסק דבעי התראה לומר שתפסיד כתובתה כל שלא אמר לה כן הוי בלא התראה בה, אבל לפי הסכמת האחרונים כדעת הרי"א ז"ל בש"ג וכן משמע בב"ש וכ"כ בתשובת מהרש"ש דאין צריך לומר לה כן, הרי התראה בזו רק שתזהר בנדותה. וזה הכל יודעים ואין צריך התראה עוד יותר.

לכן במקרה שדנו בו, דבר ידוע שמעשה כזה הוא מעשה פלילי ועבירה חמורה, לכן אינה צריכה התראה על זה והיא יוצאת בלא כתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ודבריהם תמוהים מדוע נדרו להביא ממרחק לחמם, שהרי בדברי תרומת הדשן שהובא לעיל כתב כן בפירוש:

”אבל בלאו הכי, בעי התראה זולתי כשיהיה מעשה מכוער הרבה. בההיא דכתב מהריק”ש בהגהות טא”ה ס”י קטו, אשה שרצתה להאכיל את בעלה סם המות ונתברר בבירור גמור בעידים שקנתה אותו בפועל, וגמרה בדעתה להאכילו ולא לתשמיש אחר. חמירא סכנתא מאיסורה, ועדיף מזנתה, ואין לה כתובה ולא תנאיה, כי אם בבלאותיה הקיימים. ובית הדין מפרידין ביניהם כדי שלא תצא מחשבתה לפועל ומעשיה הרעים גרמו לה. כן נראה לי, כל שלא גרם הוא במעשיו ראוי לכך”.

ואולי לא ראו את דברי תרומת הדשן, שהרי בבית יוסף השמיט מדברי תרומת הדשן את הקטע האחרון, וכתב בשם תרומת הדשן רק עד ‘שאפשר שאין צריך התראה’.

אלא שצריך להבין מה ההבדל בין דברי תרומת הדשן שאין צריך התראה, לדברי הגהות מימוניות שהמדובר שכבר שכרה גוי שהצריך התראה.

לכן נראה לענ”ד לומר שיש הבדל גדול בין אישה שרצתה לעשות מעשה שאם היה נעשה המעשה היה הבעל ניזק, וגמרה בדעתה לעשות כן, שאם הייתה מאכילתו סם המוות היה מת, וחמירא סכנתא מאיסורה, שזה המקרה של תרומת הדשן, לבין המקרה על ההגהות מימוניות ששכרה גוי לגזם דהיינו להפחיד, אבל לא ציוותה אותו שיעשה כן בפועל, אלא רק יפחיד את בעלה.

ואם כנים דבריני, נמצא שאשה שמסרה את בעלה בפועל ונאזק ונאסר לכמה ימים “דמה לי קטלא כולה ומה לי קטלא פלגא”, והורחק כמה ימים מביתו על ידי תלונה שהתבררה כתלונת שווא - אפשר שלשיטת תרומת הדשן אינה צריכה התראה כדי לאבד את כתובתה.

וכן לפי שיטת השבות יעקב שהובא לעיל, אפשר לומר שאינה צריכה התראה בכדי להפסיד את כתובתה, שהרי דבר ידוע הוא שמעשה כזה הוא עבירה פלילית, ולפי המציאות החיים הקיימת בימינו (לדאבוננו), עדיף ממשמשתו נדה.

ובפרט שהמציאות היא שאחרי תלונת שווא קשה מאוד להחזיר את שלום הבית על כנו, שדבר ידוע הוא שתלונת שווא סוגרת את הדלת על מנעול וברית, וכבר הוכחנו לעיל שעיקר הטעם שעוברת על דת יוצאת בלא כתובה היא בגלל הפרעה וקלקול בחיי המשפחה התקינים בינה לבין בעלה, וכל ברת דעת יודעת את התוצאות של מעשה כזה של תלונת שווא, ולכן אין צריך התראה.

וכיון שתופעה זאת של הגשת תלונות שווא רווחת, בית הדין יתייחס לנושא כאוב זה:

הגשת תלונת שווא היא אחת התופעות המכוערות בהליכי גירושין, לעתים נעשות על ידי עצת עורך הדין, עצת אחיתופל. תמצית תלונת השווא – למדר, לערר, לפגוע בביטחון ולנטרל את נושא התלונה מיכולתו לתפקד כאדם, איש משפחה ואף לפגוע בפרנסתו. האדם מורחק מביתו מילדיו עוד לפני הבירור בנושא. לעתים עובר נשוא התלונה משפט ציבורי על ידי משפחתו, סביבתו החברתית, מקום עבודתו, ובית הדין נוכח בכמה מקרים שנדונו בפניו שהדבר היווה פגיעה אנושה וקשה בחייו, גם כאשר שמו מזוכה לאחר מכן.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נוסף לכל זה, תלונת שווא פוגעת ציבורית בכאלו שתלונתם אמיתית וכנה ויש חשש לשלומם, שהאמונים על שמירת החוק והסדר מראש לעתים מתייחסים בקלות חושים בתלונות על אלימות, ושלא באשמתם כיון שחווים בעבודתם תלונות שווא מרובות, כמשל הידוע על הרועה הקורא "זאב!" "זאב!".

וניתן לומר טעם נוסף שבמקרה כזה אין צורך בהתראה, שהרי בהגשת תלונה יש ביכולת מגיש התלונה לחזור בו, אף על פי שהמשטרה סוברנית להמשיך את הטיפול בתלונה לפי שיקול דעתה, אם כן הגשת תלונת שווא היא פעולה נמשכת 'ובעמוד והחזר קאי', ולפי השיטות שהובאו לעיל ועל פי מה שנתבאר ש'ברגילה' אינה צריכה התראה, אפשר שפעולה זאת נקראת 'רגילה', ואין צריך התראה, מלבד מה שנתבאר לעיל מכוח דברי תרומת הדשן והשבות יעקב.

אלא שבמקרה דנן האישה הגישה בקשה לביטול התלונה בהמשך, ולכן משום הגשת התלונה לכשעצמה אינה מפסידה את כתובתה.

הגירושין יצאו ממנה

ברם בראיה כוללת שבית הדין בוחן את הדברים, את כל מכלול מערכת הנישואין, וכמבואר בראש דברינו, האישה היא זו שרצתה את הגירושין וחפצה בהם, ועשתה את כל אשר לאל ידה שמערכת היחסים ינועו לכיוון הזה.

הקשר של הבעל עם אישה זרה

בפני בית הדין הוכח מעל לכל ספק כי הקשר שיש לנתבע עם בת זוגו הנוכחית, כשלהם ילדה משותפת, נוצר אך ורק לאחר פתיחת תיק ישוב הסכסוך, כשפניהם של בני הזוג היה לגירושין, ואין אפשר לראות בקשר זה סיבה לגירושין.

הן אומנם הצליח בא כוח התובעת לגלות סתירה בדברי הנתבע בדבר טיב הקשר שהיה לו ולבת זוגו הנוכחית כשהיו בשנות הנעורים, אולם אין בעובדה זאת בכדי להכחיש את המציאות שהקשר המחודש לא נוצר כלל במהלך חייהם המשותפים של בני הזוג, עד לתקופת זמן של כשלושה חודשים לאחר שהתובעת והנתבע צעדו יחדיו במסלול של הגירושין.

אי לכך הנתבע אינו אשם בפירוק החבילה המשותפת, וניתן לקבוע כי למעשה הנתבעת היא זו שבמעשיה הובילה לפירוד, גם אם הרקע הוא נפשי, וממנה יצאו הגירושין, ואין לדיין בזה אלא מה שעיניו ראות.

לאור כל האמור לעיל מחליט בית הדין כדלהלן:

א. תביעת הכתובה נידחת.

ב. אין צו להוצאות.

ג. יש לסגור את התיק.

פסק הדין ניתן לפרסום לאחר השמטת פרטים מזהים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ניתן ביום ו' במרחשון התשפ"ב (12/10/2021).

הרב בן ציון טופיק

הרב אפרים בוגרד

הרב אברהם מאיר שלוש – ראב"ד

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה